

אבל אם כבר בעל, מותר לו לישן עמה, כי לא חששו חכמים שמא יבוא להכשל באיסור נדה החמור בבעילה שניה. אך לאיסור תשמיש בשעת אבלות, שהוא איסור קל, חששו חכמים שמא יחזור ויבעלנה פעם שניה בזמן האבלות. ולכן אסרו חכמים לישן עמה אף על פי שכבר בעל אותה לפני הקבורה של המת.

ומקשינן: למימרא, האם רצונך לומר בתירוץ זה, דאבילות קילא ליה, קל בעיניו לעבור על איסור תשמיש בזמן האבלות, יותר מאשר לעבור על איסור נדה, ולכן החמירו באבלות יותר מאשר בנדה ואסרו לישן עמה בימי אבלות אפילו לאחר שבעל בעילה ראשונה.

והאמר רבי יצחק בר חנינא אמר רב הונא: כל מלאכות שאשה עושה לבעלה — גם בהיותה נדה היא עושה אותן לבעלה.

חויין ממלאכות שיש בעשייתן הנהגה של קירוב וחובה, לפי שיש לחשוש שיבואו מהקירוב והחובה לידי איסור, כמו מזיגת [הושטת] הכוס לבעלה, והצעת המטה בפריסת הסדין בפניו, והרחצת פניו ידיו ורגליו, על ידי הכנת המים, אפילו אם אינה נוגעת בו.⁽¹⁾

ואילו גבי אבילות תניא: אף על פי שאמרו חכמים שאין אדם רשאי לכופף את אשתו האבלה להתקשט, כגון לחיות "כוחלת עיניה", שהוא רישום של צבע כחול מסביב לעינים כדי לנאותן, ולחיות פוקסת, להאדים

אבל איסור תשמיש באבלות, שהוא איסור קל, יש לחשוש שמא יחזור ויבעלנה בימים שהוא צריך לנהוג בהם אבלות נכולל ימי המשתה שצריך לנהוג בהם אבלות בדברים שבצנעא, אפילו כשכבר בעל בעילה ראשונה. ובו דיברה הברייתא שאסור להם לישן יחד.

ותמהה הגמרא על החילוק בין אבל ובין מי שפירסה אשתו נדה:

הא בברייתא "וכן מי שפירסה אשתו נדה הוא ישן בין האנשים והיא ישנה בין הנשים" קתני!

והניחה הגמרא, שמשמעות "וכן" — היא לומר, שדין זה נוהג באבל ובנדה באותו אופן. והיינו, אם כבר בעל בעילה ראשונה. ובכל זאת אומרת הברייתא, שאם פירסה נדה אחר בעילה ראשונה, אסור להם לישן יחד!

ומשנינן: אין הברייתא, הנוקטת לשון "וכן מי שפירסה אשתו נדה", מתכוונת להשוות בכך את האופן שבו נאמרו שתי ההלכות. אלא כל כוונתה היא לומר שבשני המקרים יתכן האיסור לישן יחד, אך חלוק האופן שבו אסור לאבל לישן עם אשתו מהאופן שבו אסור לישן עם אשתו שפירסה נדה.

והתנא של הברייתא — הכי קאמר:

וכן מי שפירסה אשתו נדה, ולא בעל — הוא ישן בין האנשים, ואשתו ישנה בין הנשים.

1. אבל שפרכת המים עליו אסורה כמו נגיעה, ולא הוצרכה הברייתא להזכירה.

האבילות אם הם התחילו בתוך שלשים יום להיותה כלה.

את פניה באמצעות צבע אדום.

והיינו, שאינו יכול לחייבה להתנאות לפניו.

באמת, אבל בכל זאת **אמרו** חכמים, שבימי אבלותה היא עושה לו אפילו את המלאכות שאשה עושה לבעלה שיש בהם משום קירוב וחיבה אליו, על אף שהיא אסורה בתשמיש מחמת האבל.

והרי היא **מוזגת לו הכוס, ומצעת לו המטה, ומרחצת לו פניו וידיו ורגליו!**

ומוכח, שהקלו חכמים בהנהגת האשה עם בעלה בזמן האבלות יותר מאשר בזמן היותה נדה. ואילו רבא אמר שאיסור נדה חמור בעיני האנשים יותר מאבילות, ולכן אפשר להקל לישן עמה לאחר בעילה ראשונה, אך לא באבילות.

ומשנינן: לעולם הלכות אבילות קלים הם בעיני הבעל, ויש לנו לחשוש שיעבור עליהן יותר מאשר יעבור על דיני נדה.

ובכל זאת **לא קשיא** סתירה בדברי הבריייתות:

כאן, בבריייתא המחמירה באבילות, לדברי רבא, ואומרת שלא ישן עמה בזמן האבילות אפילו אם כבר בעל, מדובר בה **באבילות דידיה**, שמת אביו של החתן. וחששו חכמים שמא יתגבר עליו יצרו ויבעל אותה שנית. כי איסור האבילות קל בעיניו מאיסור נדה, שבה לא חששו חכמים, והתירו לו לישן עמה אם כבר בא עליה פעם אחת.

כאן, בבריייתא המקילה באבילות, ומתירה לאשה בימי אבלה לעשות לבעלה את דברי החיבה שאסור לעשותן בימי היותה נדה, מדובר בה **באבילות דידה**.

שהיות והיא האבלה, היא תמנע ממנו לבוא עליה, ואין יצרה של אשה מתגבר עליה כיצרו של האיש.

ותחילת הבריייתא השניה מוכיחה שמדובר בכגון שהאשה היא האבלה ולא הבעל, שהרי שנינו בה בתחילתה את ההלכה שאין הבעל רשאי לכוף את אשתו להתנאות בימי אבלה.

אך מקשה הגמרא, כיצד ניתן לומר שהבריייתא הראשונה, המחמירה בענין אבלות, מדברת באבילות של הבעל ולא באבילות האשה?

והא **"מת אביו של חתן, או אמה של כלה"** קתני בה!

ומוכח, שגם כאשר האשה היא האבילה, גם אז חששו חכמים שמא לא תעמוד בפני יצרה, ותבעל פעם שניה בימי אבלותה. ולכן אסרו לה לישן בימי אבלותה יחד עם בעלה, אפילו לאחר שכבר נבעלה פעם אחת.

ומשנינן: **כי קתני** "מתה אמה של כלה" — **אשאר**, לגבי שאר הדינים המבוארים בבריייתא, ולא לגבי האיסור לישן יחד אפילו לאחר בעילה ראשונה, שהלכה זו נאמרה רק אם החתן אבל ולא אם הכלה אבלה.

ותמהה הגמרא: **ומי שאני**, האם ניתן לחלק בין **אבילות דידיה** שלו, **לאבילות דידה** שלה בענין השינה יחד בימי האבילות?

והתניא: **מי שמת חמיו או חמותו** — **אינו יכול לכוף את אשתו להיות כוחלת, ולהיות פוקסת.**

אלא, כופה הרי הוא הופך מטתו כדרך

האבלים, ההופכים מטותיהם, ונוהג יחד עמה אבילות.

וכן היא, שמת חמיה או חמותה — אינה רשאה להיות כוחלת ולהיות פוקסת בימי השבעה, אלא, כופה מטתה, ונוהגת יחד עמו אבילות! (2)

מאי לאו, כוונת הברייתא באומרה "ונוהגת עמו", היא לומר, שאפילו אם הבעל אבל, והיא זאת שנוהגת עמו אבלות, מותר לה להיות עמו במטה, לישן עמו יחד במטה אחת, או בחדר אחד, בלי חשש שיכשל הבעל ויבוא עליה! (3)

וכיון שלא מזכירה הברייתא הזאת שבאבלות שלו הוא ישן בין האנשים, מוכח שאין הבדל בין אבלות שלו לאבלות שלה, ובשניהם לא אסרו עליהם לישן יחד.

ומשנין: תני, יש לך לשנות גם בברייתא הזאת, באבילות דידיה, כך:

וכדאמר ליה רב לחיילא בריה, כמו שאמר רב לבנו חיילא כאשר מת חמיו, אביה של אשתו:

הוא ישן בין האנשים, ואשתו ישנה בין הנשים.

באפה, בנוכחותה של אשתך, דהיינו, בהיותך עמה בבית, נהוג יחד עמה אבילותא.

ומקשה הגמרא: איך יתכן לשנות חילוק שכזה בברייתא, הא "וכן היא שמת חמיה" קתני בה, ומשמע שאבלות הבעל ואבלות האשה שוים הם!

אבל דלא באפה, שלא בנוכחותה — לא תנהוג אינך צריך לנהוג אבילותא.

ומשנין: כי קתני "וכן", שמשמע שויון — אביחול ואפירכוס, שבשניהם אסור לה להתנאות, אבל לענין השינה יחד, חלוקים הם בדינם.

רב אשי אמר: מי קמדמית, כיצד מדמה אתה אבילותא דחבא, שהתירו לחתן וכלה להקדים את שבעת ימי המשתה לשבעת ימי האבלות — לאבילותא דעלמא המבוארת בברייתא שהביאה עתה הגמרא?

אך עדיין מקשה הגמרא: והא "וכן היא שמת חמיה נהגת עמו אבלות" קתני.

הרי אבילותא דעלמא, חמיר, חמור הוא ענינה לאבלים, ולא אתי לזלזולי ביה.

2. נהגו בעבר כל קרובי האבל [שקרובים אליו בדרגת קירבה כזאת, שאילו היה האבל עצמו מת, הם היו מתאבלים עליו] לנהוג יחד עמו אבלות, משום כבודו של האבל, להראות שהם משתתפים באבלו.

3. ונחלקו הראשונים אם הכוונה לכך שמותר לה לישן עמו ממש במיטה, אלא שצריך כל אחד מהם לישן בבגדיו, או שהכוונה לחדר אחד ולא למיטה אחת ממש.

אך כיום נהגו שהאבל מוחל על כבודו, ואין קרוביו של האבל נוהגים את כל דיני האבלות

אבל, **אבילות דהכא**, של חתן וכלה, כיוון דאקילו רבנן לדחות את שבעת ימי האבלות עד לאחר שבעת ימי המשתה — יש לנו לחשוש דאתי שיבואו לזלזולי ביה.

ומבאר הגמרא: **מאי קולא**, מהי הקולא שמצינו באבלות חתן וכלה, שמחמתה יש לנו לחשוש שיבואו להקל בה, אם נתיר להם לישן יחד?

אילימא, אם נאמר, משום דקתני: **בועל בעילת מצוה** לפני הקבורה, ופורש, ויש בבעילת המצוה קולא בהלכות אבלות.

אין זו קולא באבלות. כי התם, מותר לו לבעול בעודו אונן, **משום דלא חל עליו עדיין מצות אבילותא**.⁽⁴⁾

אי לרבי אליעזר — אין אבלות חלה עליו עד שיצא המת מפתח הבית.

אי לרבי יהושע — אין אבלות חלה עליו עד שיסתם הגולל, שיונח המכסה על ארון המת!

אלא הקולא היא, בכך דקתני: **נוהג שבעת ימי המשתה תחילה**, ורק אחר כך נוהג שבעת ימי אבילות.

אמר ר' ברייתא: **בין כך ובין כך**, בין אם מת אביו של חתן או אמה של כלה, ובין אם

לאו, **לא יבעול בעילת מצוה לא בערב** [בליל] **שבת**, ולא במוצאי שבת.

והוינן בה: **בשלמא בערב שבת**, אינו בועל משום שעושה בה חבורה, שמוציא דם בביתוק בתוליה, וחייב על הוצאתו על מלאכת "נטילת נשמה", וכפי שיבואר בגמרא להלן.

אלא במוצאי שבת — אמאי, למה לא יבעול?

אמר רבי זירא:

משום חשבונות. כדי שלא יחשב במשך ה-א השבת את הוצאות הסעודה שעתיד הוא לעשות במוצאי שבת, כשיכניסנה לחופה.

אמר ליה אבוי: **וחשבונות של מצוה** — מי אסירי לחשבם בשבת?

והא רב חסדא ורב המנונא, דאמרי תרווייהו: **חשבונות של מצוה** — מותר לחשבן בשבת!?

וכמו כן אמר רבי אליעזר: **פוסקין הגבאים של קופת הצדקה, צדקה לעניים בשבת!** וחישוב הצדקה המגיעה מהקופה של צדקה לכל עני ועני כרוכה בחשבון, ומותר לעשות חישוב זה בשבת.

יותר מאשר אבלות מדרבנן, שאסור לו לבעול אם חלה עליו האבלות, כמו שמקילים בזמן אנינות בנעילת הסנדל ועטיפת הראש וכפיית המיטה.

אכן, בעילה שאינה בעילת מצוה, אסורה בזמן האנינות, משום שמראה בכך זלזול ואי אכפתיות במיתת קרובו, ולכן אחרי בעילת מצוה

4. כאמור לעיל, אין האנינות חלק מהאבלות, אלא היא רק הנהגה שלפני הקבורה, ולכן אין הבעילה אסורה אז, כמו שאין חובה לנהוג בשעת האנינות בשאר דיני אבלות, ומותר אז לנעול סנדל, ולישן על מיטה מבלי לכפותה, וכדברי התוס' בראש העמוד הקודם שאנו מקילים באנינות דאורייתא שיכול לבעול אז,